

КОМУНІКАТИВНІ ТАКТИКИ ЗАХИСТУ «ОБЛИЧЧЯ» (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ДЕТЕКТИВНОГО КІНОДИСКУРСУ)

Косовець М. В.

*кандидат філологічних наук,
викладач кафедри іноземних мов
Військова академія (м. Одеса)
Фонтанська дорога, 10, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-1124-6025
berrylife777@gmail.com*

Ключові слова: комунікативна стратегія, комунікативна тактика, детективний кінодискурс, вибачення, виправдання, зміна теми.

Статтю присвячено дослідженню вербальних реакцій свідків і підозрюваних під час допитів, які здійснює детектив у ході розслідування злочинів. Для дослідження використано відеофрагменти серіалу «Agatha Raisin». Із них методом суцільної вибірки виокремлено діалогічні єдності, що відтворюють допит свідків та підозрюваних детективом. Об'єктом аналізу є комунікативні ситуації допиту поліцейським детективом свідків та підозрюваних у злочині. Предметом аналізу є мовленнєві засоби, які вживають допитувані, щоб зберегти власне «обличчя». Використано прагматичний та когнітивно-дискурсивний підходи, ураховано здобутки комунікативної теорії «збереження обличчя», теорії мовленнєвих актів та міжособистісної комунікації. Актуальність теми зумовлена необхідністю встановлення комунікативних стратегій, якими керуються респонденти допиту. Метою дослідження є контекстуально-інтерпретаційний аналіз вербальних реакцій підозрюваних як реалізація стратегії захисту «обличчя». Завданнями є виявлення основних комунікативних тактик стратегії захисту «обличчя»; встановлення мовленнєвих особливостей комунікативних тактик захисту «обличчя» свідків та підозрюваних, допитуваних поліцейським детективом. Результати показують, що допитувані адаптують свої мовленнєві дії залежно від власних стратегічних настанов, екстралінгвального контексту ситуації та психологічно-прагматичних рис опитування. Установлено таксономію комунікативних тактик реалізації стратегії захисту, а також мовленнєві засоби, що їх експлікують в англomовному детективному кінодискурсі. Дослідження сприяє глибшому розумінню природи мовленнєвих тактик, розширює теоретичну базу теорії комунікації та конвєрсатійного аналізу. Представлені теоретичні та практичні результати можуть бути використані у подальших міждисциплінарних студіях із прагмалінгвістики та комунікативної лінгвістики.

COMMUNICATIVE TACTICS OF FACE-SAVING IN ENGLISH LANGUAGE DETECTIVE FILM DISCOURSE

Kosovets M. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Lecturer at the Department of Foreign Languages
Odesa Military Academy
Fontanska Road, 10, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1124-6025
berrylife777@gmail.com*

Key words: *communicative strategy, communicative tactic, detective film discourse, excuse, justification, topic shifting.*

The article is devoted to the study of verbal reactions of witnesses and suspects during interrogations conducted by the detective in the course of criminal investigation. The research data includes video excerpts from the series «Agatha Raisin». Using the method of continuous sampling, dialogic units were selected that represent the detective's questioning of witnesses and suspects.

The object of the analysis is the communicative situations that occur during police interrogations of witnesses and suspects. The subject of the analysis is the linguistic means employed by the interrogated individuals to preserve their own «face». The study applies pragmatic and cognitive-discursive approaches and draws upon the insights of the communicative «face-saving» theory, speech act theory, and interpersonal communication studies.

The relevance of the topic lies in the need to identify the communicative strategies employed by respondents during police questioning. The aim of the research is a contextual and interpretative analysis of the verbal reactions of suspects as manifestations of the face-saving strategy. The objectives include identifying the principal communicative tactics of the face-saving strategy and determining the linguistic features of these tactics as used by witnesses and suspects interrogated by a police detective.

The results show that the interrogated individuals adjust their verbal behavior depending on their strategic intentions, the extralinguistic context of the situation, and the psychological-pragmatic characteristics of the interrogation. A taxonomy of communicative tactics used to implement the face-saving strategy has been put forward, along with the linguistic means that explicate the tactics in English-language detective film discourse. This research contributes to a deeper understanding of the nature of verbal tactics and expands the theoretical foundations of Communication Theory and Conversation Analysis. The presented theoretical and practical findings may be applied in further interdisciplinary studies in pragmatic and communicative linguistics.

Постановка проблеми. Фокусом уваги нашого дослідження є репліки-реакції опитуваних детективом під час розслідування злочину. Дослідження ґрунтується на припущенні, що у стресовій ситуації, якою є допит, свідки та підозрювані дбають про збереження власного «обличчя»: вони прагнуть уникнути підозри з боку поліцейського детектива, виправдатися, перемкнути увагу детектива на іншу особу. Існує нагальна потреба встановити можливі комунікативні тактики такої поведінки, а також мовленнєві засоби їх реалізації.

Дослідження комунікативної стратегії захисту «обличчя» у процесі спілкування вже тривалий час перебуває у центрі уваги як вітчизняних,

так і зарубіжних лінгвістів (П. Браун, Дж. Гібб, І. Гофман, В. Л. Зливков, І. Кон, В. Р. Купак, С. М. Лайман, С. Левінсон, С. Меттс, Л. О. Савенкова, М. Б. Скотт, М. М. Філоненко, Т. Яценко та ін.). У межах сучасної комунікативної лінгвістики поняття захисту «обличчя» (*face-saving*) посідає ключове місце у вивченні міжособистісної взаємодії, оскільки воно дає змогу пояснити, яким чином мовці регулюють соціальні відносини, підтримують власний позитивний імідж і запобігають порушенню гармонії спілкування.

Під захисними комунікативними стратегіями розуміють сукупність вербальних і невербальних засобів, які спрямовані на збереження «обличчя»

комуніканта, тобто на мінімізацію або нейтралізацію потенційних загроз для його соціального чи психологічного статусу у взаємодії. У сучасних дослідженнях захисні комунікативні стратегії розглядаються не лише як прояв мовленнєвої ввічливості, а й як механізм соціальної адаптації особистості в різних типах дискурсу: міжособистісному, міжкультурному, професійному чи масовокомунікаційному.

Захисні комунікативні стратегії становлять один із ключових механізмів регулювання соціальних відносин у процесі спілкування, що забезпечує підтримання взаємної поваги, психологічного комфорту й ефективності комунікації.

Одним із перших, хто розробив методологічну основу для дослідження захисних комунікативних стратегій, був І. Гофман, який теоретично обґрунтував та запропонував феномен «обличчя» у праці «On Face-Work» (1982). Учений трактує *face* як своєрідну соціальну маску, тобто позитивний образ особистості, який людина прагне підтримувати у процесі соціальної взаємодії. Збереження цього образу забезпечується за допомогою спеціальних комунікативних прийомів, які І. Гофман називає *face-work* – стратегіями підтримання або відновлення «обличчя» після комунікативних порушень чи загроз [Гофман, 1982, с. 5].

У межах цієї концепції І. Гофман виокремлює два взаємопов'язані механізми – *вибачення* (*excuses*) та *виправдання* (*justifications*), які виконують функцію зниження соціальної напруги після здійснення дії, що потенційно порушує норми взаємодії. У разі вибачень комунікант заперечує власну відповідальність за вчинок, посилаючись на зовнішні обставини або відсутність контролю над ситуацією. Натомість виправдання передбачають, що індивід приймає відповідальність, проте заперечує негативність самої дії, надаючи їй раціонального або морального виправдання. Отже, якщо вибачення спрямовані на зняття відповідальності, то виправдання – на зняття негативної оцінки вчинку [Гофман, 1982].

І. Гофман наголошує, що подібні вербальні дії становлять важливу частину механізму підтримання соціальної гармонії, оскільки дають змогу учасникам комунікації відновити порушений баланс між особистісним образом і соціальними очікуваннями. Розроблена ним концепція *face-work* стала теоретичним підґрунтям для подальших досліджень у галузі прагматики мовлення, зокрема для формування теорії ввічливості (*politeness theory*), яку розвинули П. Браун і С. Левінсон.

У праці «*Politeness: Some Universals in Language Usage*» (1987) П. Браун і С. Левінсон конкретизували ідеї І. Гофмана, описавши механізми збереження «обличчя» у процесі комуніка-

ції. Дослідники розглянули, як мовці намагаються мінімізувати вплив дій, що становлять загрозу «обличчю» (*face-threatening acts*), і визначили типові способи їх нейтралізації. Зокрема, у відповідь на дії, що загрожують збереженню «обличчя» співрозмовника, мовці часто реалізують захисні комунікативні стратегії: виправдовуються, пом'якшують висловлювання, змінюють тему або вдаються до різних форм мовленнєвого етикету [Brown & Levinson, 1987, p. 68].

У цьому контексті близькою до концепції «збереження обличчя» є ідея, запропонована М. Б. Скоттом та С. М. Лайманом, які вводять поняття *accounts* – пояснення, виправдання чи вибачення, що слугують засобом нейтралізації потенційної критики або звинувачення [Scott & Lyman, 1968, p. 46]. Таким чином, якщо Браун і Левінсон описують загальну прагматичну мотивацію уникнення загрози «обличчю», то Скотт і Лайман конкретизують мовленнєві форми, за допомогою яких ця мета реалізується [Scott & Lyman, 1968, p. 46].

Подальші дослідження розвинули ці ідеї у напрямі аналізу комунікативної поведінки в ситуаціях загрози. Так, Дж. Гібб розглядає феномен оборонної комунікації в міжособистісних відносинах, описуючи, які вербальні та невербальні сигнали вказують на захисність співрозмовника, зокрема закритість, оцінність і контрольність [Gibb, 1961, p. 144].

Розвиваючи цей підхід, В. Р. Купак і С. Меттс систематизували дослідження *facework* у контексті конфліктів і міжособистісних проблем, показавши, як люди вибирають ті чи інші захисні тактики (виправдання, переклад провини, пом'якшення) залежно від характеру стосунків і соціального контексту [Cupach & Metts, 1994, p. 81].

У цьому сенсі механізм психологічного захисту визначається як сукупність специфічних прийомів, що знижують рівень негативних емоцій та допомагають людині захистити себе від неприємних впливів [Зливков, 2018, с. 9].

Український психолінгвіст Т. Яценко підкреслює, що основною функцією захисної реакції є формування приємного враження про себе та уникнення будь-якої негативної оцінки з боку співрозмовника. Людина ніби оберігає себе від сприйняття фактів або рис характеру, які можуть виставити її в негативному світлі [Яценко, 2008, с. 64].

Подібно до цього Л. О. Савенкова розглядає негативізм як прояв захисної реакції: він виникає у відповідь на впливи, що суперечать потребам суб'єкта, і проявляється у формі відмови, невиконання порад або внутрішньої впертості, виконуючи тим самим функцію збереження психологічного комфорту [Савенкова, 2015, с. 22].

М. М. Філоненко доповнює цю концепцію, співвідносячи захисні реакції з комунікативними бар'єрами. Якщо будь-яка інформація здатна впливати на поведінку, думки та бажання людини, то комунікативні бар'єри є формою психологічного захисту, що оберігає людину від стороннього психічного впливу під час обміну інформацією між учасниками спілкування [Філоненко, 2008, с. 58].

Таким чином, психологічний захист у комунікації виступає як багаторівневий механізм, що охоплює регулювання емоцій, підтримку позитивного образу себе, опір небажаному впливу та формування стратегій взаємодії залежно від соціального контексту.

Метою дослідження є контекстуально-інтерпретаційний аналіз вербальних реакцій підозрюваних як реалізація стратегії захисту «обличчя». **Завданнями** є виявлення основних комунікативних тактик стратегії захисту «обличчя»; установлення мовленнєвих особливостей комунікативних тактик захисту «обличчя» свідків та підозрюваних, допитуваних поліцейським детективом.

Об'єктом аналізу є комунікативні ситуації допиту поліцейським детективом свідків та підозрюваних у злочині. **Предметом** аналізу є мовленнєві засоби, які вживають допитувані, щоб зберегти власне «обличчя».

Матеріалом дослідження слугували відеофрагменти серіалу «Agatha Raisin». Із них методом суцільної вибірки виокремлено діалогічні єдності, що відтворюють допит свідків та підозрюваних детективом.

Використано прагматичний та когнітивно-дискурсивний підходи, ураховано здобутки комунікативної теорії «збереження обличчя», теорії мовленнєвих актів та міжособистісної комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У міжособистісній комунікації, зокрема в умовах асиметричного діалогу, де один зі співрозмовників перебуває в уразливій позиції, виникає потреба у застосуванні захисних стратегій. Одним

із найбільш показових прикладів такої ситуації є допит підозрюваного або свідка детективом. Психологічний тиск, асиметрія влади й потенційні наслідки відповіді створюють комунікативне середовище, у якому підозрюваний змушений шукати способи збереження власного «обличчя» та мінімізації загрози.

Центром уваги в пропонованій розвідці є мовленнєві реакції допитуваних під час допиту. Залежно від поведінки детектива допитувані вдаються до різних типів захисних відповідей, які наукова традиція описує як *accounts* [Scott & Lyman, 1968] та як *face-work* [Goffman, 1967; Brown & Levinson, 1987].

У нашому дослідженні ми зосередимося на комунікативній стратегії збереження «обличчя» та комунікативних тактиках, які її реалізують. Доцільність залучення тієї чи іншої тактики до нашої таксономії впливає з функцій цієї тактики, окреслених певними комунікативними лінгвістами:

У пропонованій розвідці ми зосередимося детально лише на трьох із виділених нами тактик як на найбільш поширених: виправданні, вибаченні, зміні теми.

Із погляду конверсаційного аналізу Дж. Робінсон та Г. Болден розглядають *виправдання* як своєрідний послідовний, або пресекуенційний, хід, спрямований на порятунок «обличчя» обох учасників шляхом запобігання або мінімізації небезпеки «небажаної» дії адресата [Robinson & Bolden, 2010, p. 502].

Українські дослідниці Т. Мірончук та Н. Одарчук визначають виправдання як мовленнєвий акт, спрямований на те, щоб обґрунтувати чи виправдати дію, подію, позицію мовця, зазвичай коли вона може бути сприйнята як проблемна, суперечлива чи викликати критику. Провідною іллокутивною силою дискурсу виправдання є асерція, ствердження та запевнення у невинуватості чи правоті [Мірончук, 2016, с. 73].

Таблиця 1

Таксономія комунікативних тактик реалізації комунікативної стратегії збереження «обличчя»

Тип комунікативної тактики	Функція	Джерело
Виправдання (Justifications)	Людина визнає дію, але стверджує, що вона правомірна/виправдана	Scott & Lyman (1968)
Вибачення (Excuses / Apologies)	Визнання дії як проблемної, зменшення власної відповідальності	Scott & Lyman (1968), Goffman (1967)
Зміна теми/Уникання	Спроба піти від загрози, перевести розмову	Brown & Levinson (1987), СА-дослідження
Переклад провини (Shifting Blame)	Відведення відповідальності на інші фактори чи людей	Cupach & Metts (Facework)
Самозахист через гумор/іронію	Використання жартів для нейтралізації критики	Goffman (1967), сучасні СА-статті
Захисна агресія (Counter-attack)	Перехід у наступ, щоб зняти тиск	Gibb (1982), Cupach & Canary

Розвиваючи цей підхід, Н. Кравченко трактує виправдання як комунікативний акт, спрямований на зменшення загрози для «обличчя» мовця, відновлення довіри або легітимацію дій/позицій через аргументацію, апеляцію до обставин, докази або зміщення відповідальності. Тобто виправдання розглядають як прагматичну операцію, що поєднує ілюкутивну силу, стратегії пом'якшення (mitigation) та специфічні лексико-граматичні маркери [Kravchenko, 2020, p. 20].

Отже, виправдання є однією із захисних комунікативних стратегій, яка одночасно виконує функцію збереження «обличчя» мовця і сприяє підтриманню комунікативної рівноваги між учасниками взаємодії. Розглянемо приклад, що ілюструє уживання цієї тактики у кінодискурсі:

– *And then what? You got Ronnie Black to kill Wayne for you, by making him think it was he who had all the jewelry.*

– *To be honest, I wasn't sure how that would play out.*

– *Oh. No harm in parading it around the hotel, is there? After Geraldine's murder, just to make sure that everyone knew that it was form Wayne.*

– *My dad said it paid to advertise. It's good you figured it out. It's better that people understand* [Love lies and Liquor].

У наведеному фрагменті дівчина, яка вирішує зізнатися детективу у причетності до вбивства, намагається зберегти своє «обличчя». Для цього вона вдається до евфемізма або пом'якшення, що нібито виправдовує її: «*That was a sacrifice*» – замість «я змушена була жити з ним» використовується слово *sacrifice*, що має позитивну, героїчну конотацію. Фразове дієслово *paid off* підкреслює вигоду, результат, ніби це була інвестиція. Аналогічну функцію виконує фраза «*It's good you figured it out. It's better that people understand*», яка робить акцент не на злочині, а на нібито «користі» від того, що сталося.

Виправдання у дискурсі часто поєднується з іншими захисними комунікативними стратегіями, зокрема з вибаченням. Під час спілкування мовці можуть одночасно пояснювати свої дії та пом'якшувати негативну оцінку, щоб зберегти «обличчя» і підтримати комунікативну рівновагу. Саме тому для глибшого розуміння механізмів захисних стратегій доцільно звернутися до теоретичних положень, що описують функції та структуру вибачення як окремого виду вербальної поведінки.

Тактика вибачення регулює відношення між комунікантами з метою добитися прихильності слухача, відіграючи дві ролі одночасно: роль винуватця та людини, яка сама себе засуджує [Goffman, 1972, p. 144]. Вибачення відіграє важливу роль у комунікативній діяльності завдяки спрямовано-

сті на попередження або залагодження конфлікту. Отже, вибачення – це вербальний внесок у встановлення контакту та збереження добрих, кооперативних відносин.

Сучасні дослідники Т. М. Буренко та Т. О. Алексахіна розширюють це бачення, потрактовуючи вибачення як корегувальний комунікативний акт, що спрямований на нейтралізацію наслідків порушення та відновлення нормальних стосунків між мовцем і адресатом [Буренко, Алексахіна, 2021, с. 106].

Таким чином, вибачення виступає як стратегія пом'якшення загрози «обличчю» та відновлення гармонії у взаємодії, поєднуючи вербальну корекцію порушення з прагматичними засобами налагодження контактів і підтримки кооперативних відносин. Для наочності розглянемо приклад, який дає змогу виокремити специфічні лексико-граматичні й прагматичні засоби, які мовці застосовують для зменшення загрози «обличчю» та відновлення довіри у взаємодії:

– *Prompting her to contact Miller. But seducing Wayne? And having to be his girlfriend for six long months.*

– *That was a sacrifice. Though ultimately one that paid off.*

– *By strangling his mum? With my scarf.*

– *Sorry about that. I just couldn't resist picking it up and using it.*

– *And then what? You got Ronnie Black to kill Wayne for you, by making him think it was he who had all the jewelry.*

– *To be honest, I wasn't sure how that would play out* [Love lies and Liquor].

У вислові «*Sorry about that. I just couldn't resist...*» дівчина вибачається за скоєне, але при цьому додає своїм словам нотку гумору і грайливості. У реченні «*I just couldn't resist...*» використання модального дієслова *couldn't* створює ефект відсутності контролю «я не могла втриматися», а частка *just* мінімізує вагу вчинку, зводячи його до чогось спонтанного, несерйозного. Дієслово *resist* асоціюється з «маленькою спокусою» (як із солодощами), а не з убивством. Таким чином, злочин подається як імпульсивний і майже буденний акт, а не як умисне вбивство.

Отже, тактика вибачення в аналізованому прикладі засвідчує прагнення мовця відкрито визнати помилку й тим самим нейтралізувати негативний ефект комунікативної ситуації.

Однак не завжди комунікант обирає шлях прямого вибачення. У деяких випадках уникнення загострення досягається непрямими засобами, наприклад зміною теми або уникання відповіді. Розглянемо докладніше особливості цієї тактики.

Тактику зміни теми, або уникання, дослідниця Н. К. Войцехівська розглядає як регулятивну

поведінку, яка допомагає уникнути неприємних або компрометуючих тем. При цьому вона акцентує увагу на тому, що зміна теми є важливим елементом у конфліктному спілкуванні, допомагаючи зменшити напругу та уникнути ескалації конфлікту [Войцехівська, 2014].

О. А. Новицька розглядає зміну теми розмови або уникання як фатичний акт, що призначений для встановлення чи підтримки комунікативного акту. Тобто коли це необхідно, зміна теми або уникання можуть зберегти комунікативний контакт між співрозмовниками [Новицька, 2018, с. 14].

Далі розглянемо на прикладі, як тактика зміни теми та уникання реалізується у міжособистісному спілкуванні. Детектив Агата вже здогадується, хто є злочинцем, і, прослідивши за ним, намагається не дати йому здійснити до кінця задумане:

– *Excuse me. Where exactly are you taking her?*

– *She's just had a few too many, clearly. Just having a lie-down.*

– *No, no, no, no. She's not going anywhere.*

– *What has that got to do with anything...*

– *That's not all you are, though, is it? I know, you're here, Felicity.*

– *Enjoying your sordid little affair, are you? The Camargue. Siena. Even though you hate horses.*

– *I've no idea what you're talking about.*

– *Oh, really? I'm talking about you, knowing Johnny Sullivan from Perry's dad. I think you tracked him down and hired him to kill your wife.*

– *You're so out of order.*

– *No, I'll tell you what's out of order. You having Perry's dad killed. I think he put two and two together after you tried to bump off your wife. And you didn't want anyone to find out so you had to get rid of him, using his death to cover your own tracks. But fortunately for me, Sullivan had a bit of a sweet tooth, didn't he? All this for her, eh?*

– *Me and Jerry? You've got it so wrong.*

– *Really? Have I? Because I spoke to your father and you know what he told me? That you were away at exactly the same time as Jeremy was. And another thing ... Unlike him, you love horses [The Love from Hell].*

У наведеному вище фрагменті зазначена тактика дає змогу підозрюваному ухилитися від прямої відповіді й водночас дестабілізувати аргументацію детектива. За допомогою використання репліки-ухилення «*What has that got to do with anything...*»^[SEP] підозрюваний ухиляється від відповіді по суті та ставить контрзапитання, яке має знецінити важливість слів детектива. У міру того, як детектив «давить» на підозрюваного фактами, він вимушений надавати більш категоричні відповіді, а саме заперечити розуміння того, про що його питають: «*I've no idea*

what you're talking about». Тут підозрюваний уживає фразу, яка сигналізує не так про брак знань, як про свідоме прикидання нерозуміння. Використання конструкції *no idea* уводить елемент категоричності й спрямоване на створення комунікативного бар'єру. Таким чином, підозрюваний імітує непоінформованість, щоб уникнути прямої відповіді. Окрім цього, можемо спостерігати дискурсивне знецінення слів детектива: «*You're so out of order*». Замість заперечення фактів підозрюваний удається до метакомунікативного коментаря: він оцінює дії співрозмовника як «неприпустимі». Такий прийом зміщує фокус дискусії із суті звинувачень на етичність чи доречність поведінки самого детектива. Та на фінальному етапі підозрюваний удається до прийому відведення теми через маніпуляцію інтерпретацією: «*Me and Jerry? You've got it so wrong*». Тут підозрюваний не надає аргументів чи доказів невинуватості, а лише робить загальне заперечення, формулюючи його як корекцію інтерпретації детектива. Такий рух також є формою зміни теми, бо відхиляє конкретний доказ і підмінює його дискусією про «правильність» чи «неправильність» версії.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Отже, проведене дослідження дає змогу стверджувати, що в процесі допиту свідки злочину та підозрювані демонструють багаторівневі захисні реакції, що активуються під впливом стресових ситуацій та асиметрії влади, і їхня поведінка безпосередньо залежить від тактик детектива. Основними тактиками комунікативної стратегії захисту «обличчя» є виправдання, вибачення, зміна теми або уникання прямої відповіді, що забезпечують мінімізацію загрози «обличчю» та підтримання комунікативної рівноваги. Ці тактики реалізуються через поєднання вербальних і невербальних засобів, прагматичних прийомів, пом'якшення висловлювань та маніпуляцію, що свідчить про гнучкість і комплексність захисної поведінки підозрюваних у стресових комунікативних умовах. Результати дослідження підтверджують та розвивають концепції *face-work* [Goffman, 1982] і *accounts* [Scott & Lyman, 1968], демонструючи конкретні комунікативні механізми захисту «обличчя» під час допиту. Здобуті напрацювання поглиблюють знання про когнітивно-прагматичне підґрунтя детективного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войцехівська Н. К. Зміна теми та уникання: регулятивні аспекти. *Наукові праці ХПУ*. 2014. № 9. С. 34–40.
2. Зливков В. Л. Психологічні механізми захисту. *Психологія і суспільство*. 2018. № 9. С. 7–15.

3. Мірончук Т. Виправдання в мовленні: структура, функції та принципи. Київ : Академвидав, 2016.
4. Новицька О. А. Зміна теми та уникання у конфліктній комунікації. *Наукові записки КНЛУ*. 2018. № 14. С. 12–18.
5. Савенкова Л. О. Негативізм як засіб збереження психологічного комфорту. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2015. № 22. С. 22–28.
6. Філоненко М. М. Комунікативні бар'єри в межах мовленнєвої діяльності. Київ : Наукова думка, 2008.
7. Яценко Т. Психолінгвістичні механізми захисту обличчя у мовленні. Київ : Ліра-К, 2008.
8. Brown P., Levinson S. Politeness: Some universals in language usage. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
9. Cupach W. R., Metts S. Facework. *Handbook of interpersonal communication*. Sage Publications, 1994. P. 81–100.
10. Gibb J. R. Defensive communication. *Journal of Communication*. 1961. Vol. 11, no. 3. P. 141–148.
11. Goffman E. Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior. New York: Anchor Books, 1967.
12. Goffman E. Relations in public: Microstudies of the public order. New York: Basic Books, 1972.
13. Kravchenko N. Прагматика виправдання та комунікативні стратегії збереження обличчя. Харків : Видавничий дім, 2020.
14. Robinson J. D., Bolden G. B. Accounts. In: Clark H. H. (ed.). *The handbook of discourse processes*. Routledge, 2010. P. 502–524.
15. Scott M. B., Lyman S. M. Accounts. *American Sociological Review*. 1968. Vol. 33, no. 1. P. 46–62.
2. Zlyvkov, V. L. (2018). Psykholohichni mekhanizmy zakhystu. *Psykholohiia i suspilstvo*, 9, 7–15.
3. Mironchuk, T. (2016). Vypravdannya v movlenni: struktura, funktsii ta pryntsypy. Kyiv: Akademvydav.
4. Novytska, O. A. (2018). Zmina temy ta unykannia u konfliktinii komunikatsii. *Naukovi zapysky KNLU*, 14, 12–18.
5. Savenkova, L. O. (2015). Negatyvizm yak zasib zberezhenia psykholohichnoho komfortu. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, 22, 22–28.
6. Filonenko, M. M. (2008). Komunikatyvni bar'ery v mezakh movlennevoi diialnosti. Kyiv: Naukova dumka.
7. Yatsenko, T. (2008). Psykholinhvistychi mekhanizmy zakhystu oblychchia u movlenni. Kyiv: Lira-K.
8. Brown, P. & Levinson, S. (1987). Politeness: Some universals in language usage. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Cupach, W. R. & Metts, S. (1994). Facework. *Handbook of interpersonal communication*. Sage Publications, 81–100.
10. Gibb, J. R. (1961). Defensive communication. *Journal of Communication*, 11(3), 141–148.
11. Goffman, E. (1967). Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior. New York: Anchor Books.
12. Goffman, E. (1972). Relations in public: Microstudies of the public order. New York: Basic Books.
13. Kravchenko, N. (2020). Prahmatyka vypravdannya ta komunikatyvni stratehii zberezhenia oblychchia. Kharkiv: Vydavnyehyi dim.
14. Robinson, J. D. & Bolden, G. B. (2010). Accounts. In: Clark, H. H. (ed.) *The handbook of discourse processes*. Routledge, 502–524.
15. Scott, M. B. & Lyman, S. M. (1968). Accounts. *American Sociological Review*, 33(1), 46–62.

REFERENCES

1. Voitsekhovska, N. K. (2014). Zmina temy ta unykannia: rehuliatyvni aspekty. *Naukovi pratsi KhPU*, 9, 34–40.

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025